

ความค้อยู่ที่ไหน-ฉันใคร

.....ระพี สาคริก

ปีเก่ากำลังจะผ่านไป ปีใหม่กำลังเข้ามาแทนที่ นับถึงปีนี้ ชีวิตฉันเองได้พบกับปีเก่าปีใหม่มาก 63 ครั้งแล้ว ปีเก่าสำหรับครั้งนี้ มันก็เคยเป็นปีใหม่มากแล้วเมื่อครั้งก่อน ส่วนปีใหม่ในครั้งนี้นี้ พอถึงครึ่งหน้า มันก็จะต้องแปรสภาพเป็นปีเก่าไปอีก นี่คือการเปลี่ยนแปลง บนฐานอำนาจของสังขารม.

ฉันนึกได้ว่า ตลอดระยะเวลาที่วิถีชีวิตได้ผ่านพ้นมา จากอดีตสู่ปัจจุบัน ฉันทวนกลับไปพิจารณาสิ่งซึ่ง อยู่สองข้างทางชีวิตเป็นระยะ ๆ อย่างพิถีพิถัน เพราะเหตุ นี้เองจากธรรมชาติได้มอบสมองมาให้ฉันใช้คิด มอบร่างกายมาให้ฉันใช้มัน เพื่อทำประโยชน์ในสิ่งที่ฉันปรารถนา และยังได้มอบกาลเวลามาให้แก่นฉันเพื่อ เปิดโอกาสให้ฉันคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ส่วนการที่จะใช้สิ่งเหล่านี้ไปอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานของตัวฉันเอง ฉันจะจมตนเองอยู่โดยไม่คิดใช้สิ่งอันมีคุณค่า ซึ่งธรรมชาติได้ให้ฉันมาพร้อมกับชีวิตกระนั้นหรือ.

สิ่งหนึ่งซึ่งฉันได้สัมผัสมาแล้วตั้งแต่เด็กจนเติบใหญ่ก็คือ การพร่ำสอนจากผู้ใหญ่ว่า "เจ้าจงเพียรทำแต่ความดี" แม้จากวัยหนุ่มสาวมาจนถึงวัยล่วง ฉันก็ยังคงได้ยินได้ฟังคำนี้อย่างไม่ขาดระยะ จากโอกาสต่าง ๆ กัน ฉันพยายามรวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ชีวิต ในช่วงเวลาที่ย่างมา เพื่อหวังที่จะมองภาพความดี ความชั่ว ให้ชัดเจนเท่าที่จะสามารถกระทำได้.

ฉันได้คิดทบทวนถึงสมัยที่ฉันยังเด็กอยู่ คำสอนจากครูที่โรงเรียน จากหนังสือที่อ่านในชั้นเรียน และจากคำพูดของผู้ใหญ่ทางบ้าน ดูจะเป็นเรื่องภายในชีวิตประจำวันจนกระทั่งรู้สึกว่าเป็นสิ่งปรกติสามัญที่ไม่ก่อให้เกิดแรงจูงใจอะไร ฉันทำ และทำ ในสิ่งซึ่งกำลังเผชิญหน้าฉันอยู่ เพื่อให้มัน ๆ ไป แต่ในอีกส่วนหนึ่งนั้น ฉันก็ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ กับสิ่งซึ่งฉันชอบ เช่นคบเพื่อนซึ่งมีรสนิยมตรงกัน และงานศิลปะต่าง ๆ.

ผ่านมาจนกระทั่งถึงช่วงเวลาหนึ่ง คำถามในส่วนลึกของตัวฉัน มันค่อย ๆ เกิดขึ้นให้ต้องนำมาขบคิด ว่า สิ่งซึ่งคนทั้งหลายนิยมพูดกันว่า "ความดี-ความชั่ว" นั้น มันคืออะไร อยู่ที่ไหน และมีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร มีฉนั้นแล้ว ฉันอาจใช้ชีวิตทุ่มเท กระทำในสิ่งซึ่งแม้ตัวฉันเองก็ยังไม่วางใจ - ใจหรือไม่! ถ้าเป็นจริงอย่างที่คุณคิด ก็หมายความว่า ฉันได้ทุ่มเทกระทำสิ่งซึ่งคนอื่นเขาบอกว่า นั่นคือความดี แต่ตัวฉันเองขาดพื้นฐาน.

ธรรมชาติเป็นสิ่งรองรับการเปลี่ยนแปลงชีวิตมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งมวล ในมุมมอง วิถีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลาย ต่างก็อยู่ภายใต้อิทธิพลของกฎธรรมชาติอย่างไม่มีพลังอื่นใดจะฝืนได้ ชีวิตใครคนใด ซึ่งคิดว่าตนเองมีอิทธิพลอำนาจเหลือล้น กระทำการฝ่าฝืนกฎธรรมชาติ กาลเวลาก็เป็นสิ่งที่เปิดโอกาสให้ธรรมชาติลงโทษเขา เช่นเดียวกับกับการที่เขาคิดว่า เป็นโอกาสของเขาในการฝ่าฝืนกฎธรรมชาติได้เช่นกัน.

มนุษย์ผู้เกิดมา มีร่างกายและชีวิตเป็นสมบัติส่วนตัว บนฐานนี้เองที่ทำให้มนุษย์แต่ละคน ไม่อาจหลีกเลี่ยง

การมีอคติส่วนตัวไปได้โดยสิ้นเชิง แม้ผู้ที่ได้พิจารณาคึกมาและหมั่นเพียรปฏิบัติ เพื่อการชำระล้างอคติในตนเอง ก็ไม่อาจที่จะขจัดให้หลุดพ้นหมดสิ้นไปได้ ทราบเท่าที่ยังคงมีชีวิตและร่างกายเป็นตัวตนอยู่ เมื่อถึงวันเวลาขันธ์ของสิ่งที่มีสภาวะเป็นวัตถุตั้งกล่าว จึงจะถึงวาระหมดไปตามสภาพในตัวของมันเอง แต่เมื่อถึงวาระนี้ หากอคติยังคงติดค้างอยู่มากเกินสภาวะความเป็นจริงของร่างกายและชีวิต แม้ถึงวันตาย ก็อาจได้เพียงแค่ "การเริ่มต้นรู้สึกตัว" หรือยิ่งกว่านั้น อาจตายไปอย่างปราศจากการรู้ตนเอง ผลภาวะซึ่งติดค้างอยู่ จะส่งผลผลักดันให้จิตมุ่งสู่ทิศทางตรงข้ามกันกับวิถีอันเกิดจากพลังสังขารม หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ การมองด้วยทิศทางที่ออกจากตนเอง โทษว่า กรรมที่ตนได้รับนั้นเป็นผลจากการกระทำของผู้อื่น การตายในสภาวะจิตเช่นนี้ ถือได้ว่า เป็นการตายอย่าง หอบกรรมติดตัวไปด้วย.

เมื่อมนุษย์ยังมีอคติ อย่างฉนธรรมชาติมิได้ สิ่งที่มีมนุษย์เชื่อว่าเป็นความดี ก็อาจเป็นรูปแบบของความพึงพอใจที่มีอคติของมนุษย์เองเป็นฐานรองรับ ไม่มากก็น้อย หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ผลจากการเสพติดรูปแบบนั้นเอง ในมุขกลับ สิ่งที่มีมนุษย์เชื่อว่าเป็นความชั่ว ก็เป็นผลจากการเสพติดรูปแบบอีกด้านหนึ่ง กล่าวคือ สิ่งที่เขาเชื่อว่าเป็นความชั่วนั้น เป็นความรู้สึกขัดแย้งกันกับความต้องการทางอารมณ์ของมนุษย์.

หากความดีความชั่ว อยู่ในสภาวะซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเชื่อของมนุษย์โดยมีอารมณ์เป็นฐานรองรับ รูปแบบของความดีความชั่วประเภทนี้ ย่อมมิใช่สิ่งแท้ ในเมื่อสังคมนมนุษย์จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา รูปแบบของความดีความชั่วซึ่งมีมนุษย์เป็นเงื่อนไข ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ผู้ที่มีฐานยืน เป็นตัวของตัวเอง ย่อมไม่ถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เนื่องจากไม่ทำให้บังเกิดความมีคุณค่าแต่อย่างใด.

ภายในสังคมนมนุษย์นั้น แต่ละกาลเวลา ก็มีกลุ่มผู้มีอำนาจและกลุ่มผู้อยู่ใต้อำนาจ รูปแบบของความดีความชั่วที่เกิดจากอารมณ์มนุษย์ ย่อมมีอำนาจของมนุษย์เอง เป็นเงื่อนไขกำหนดอยู่ และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตามวิถีการเปลี่ยนแปลงของอำนาจในสังคมนมนุษย์เอง โดยมีชีวิตมนุษย์ในสังคมนั้น เป็นสิ่งที่รองรับ.

ในเมื่อกฎธรรมชาติเป็นพื้นฐานรองรับการเปลี่ยนแปลงของทุกชีวิต และทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ อำนาจธรรมชาติจึงเป็นสิ่งที่อยู่เหนืออิทธิพลของความดีความชั่วซึ่งเป็นเพียงความเชื่อที่มีต่อรูปแบบเท่านั้น ถ้าหากสิ่งที่มีมนุษย์เชื่อว่าเป็นความดีความชั่วนั้น มีหลักเกณฑ์อยู่บนฐานของกฎธรรมชาติแล้ว ย่อมถือได้ว่า เป็นสิ่งชี้แนะวิถีทางเดินของชีวิตมนุษย์ ให้มุ่งเดินไปสู่ความมั่นคงและความเจริญอันแท้จริง แต่หากหากเป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์ บนฐานผลประโยชน์ของกลุ่มมนุษย์ผู้มีอำนาจเหนือสังคมนั้น ในยุคนั้น อันถือเป็นเรื่องที่ขัดต่อกฎธรรมชาติแล้ว ชีวิตมนุษย์ในสังคมนั้นเอง ย่อมมุ่งวิถีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความหายนะ และสังคมนั้นก็จะต้องได้พบกับความวิบัติ โดยมีกาลเวลาเป็นโอกาสเช่นกัน ดังที่คำกล่าวของไทยในเชิงปรัชญาบทหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า "กาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์สังขารม".

ดังนั้น ในเมื่อเราแต่ละคน ยังต้องเป็นสมาชิกของสังคมนอยู่ การกล่าวถึง "ความดี ความชั่ว" เพื่อถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ จำเป็นต้องได้รับการศึกษาและวิเคราะห์ให้ลึกกลงไปถึงแก่นแท้.

การกล่าวแต่เพียงผิวเผินว่า สิ่งนั้นคือความดี สิ่งนี้คือความชั่ว ยังเป็นสิ่งที่เสี่ยงต่อการดำเนินชีวิต เมื่อคนอื่นเป็นสมาชิกในสังคม ดำเนินชีวิตอย่างเสี่ยงภัย สังคมก็ยอมตกอยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่ออันตราย ด้วย ดังนั้น เมื่อมีการคิดถึงความดีความชั่ว พื้นฐานที่ควรจะมีก็ควรจะเป็นความดีความชั่วที่อยู่บนหลักศีลธรรมอันเป็นหลักธรรมชาติหรือไม่ หากชีวิตใดดำเนินไปโดยถือหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐาน ชีวิตนั้นย่อมบังเกิดความมั่นคงและความมีคุณค่าอันแท้จริง ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นใคร มีฐานะความเป็นอยู่อย่างไร นอกจากนั้นแล้ว ชีวิตซึ่งถือหลักธรรมชาติเป็นฐาน ยังส่งผลสะท้อนให้เกิดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่อันแท้จริงต่อสังคมที่ตนอยู่ด้วย.

สิ่งที่มันได้แสดงความคิดเห็นมานี้ เป็นผลสะท้อนมาจาก "เพียงมุมเดียวจากชีวิตของคนคนหนึ่งเท่านั้น" ใครอื่นใด จะยึดถือว่า เป็นรูปแบบที่ควรแก่การนำไปปฏิบัติ หรือ ไม่ควรแก่การนำไปปฏิบัติ ย่อมมิใช่เป็นวิสัยที่ขอบข่ายเหตุผล เพราะมันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก "สภาวะความเป็นมาเฉพาะตัว" ฉะนั้น บนฐานชีวิตอันซึ่งมีคืบไปจากแต่ละคน ศีลธรรมที่แท้ เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติของจิตใจแต่ละคน มันจะต้องได้รับการพัฒนาขึ้นมาบนฐานของมันเอง เกิดรูปแบบซึ่งเหมาะสมกับแต่ละคน ซึ่งใครอยากได้ ไม่มีอำนาจที่จะเสาะแสวงหาจากผู้อื่น เพื่อการนำมาให้ตนเองหรือให้แก่คนซึ่งเป็นที่รักของคนได้ การฝึกตนเองให้เป็นผู้ตนเองอย่างแท้จริง ย่อมถือได้ว่า เป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณความดีอันแท้จริง ให้เจริญขึ้นมาจากหัวใจและวิญญาณตนเอง.